

متن پرسش

با سلام خدمت استاد محترم: «لیلة الرغائب حقیقت یا افسانه؟» حجت‌الاسلام قیصری «لیلة الرغائب» شب برآورده شدن آرزوهای بلند، شبِ بردن ثواب بسیار، اولین شب جمعه از ماه رجب. «صلاة الرغائب» نمازی که در اولین شب جمعه ماه رجب برای رسیدن به ثواب بسیار و برآورده شدن آرزوهای بلند خوانده می‌شود. ریشه و اساس این نامگذاری و این اعمال روایتی است که از پیامبر (ص) نقل شده است. انجام اعمال لیلة الرغائب در میان عوام اهل سنت و شیعه رواج داشته و دارد مخصوصاً در سالهای اخیر با برنامه‌ها و تبلیغات گسترده صدا و سیما توجه عامه مردم به آن بیشتر شده است. در این گفتار کوتاه این روایت را از جهت متن و سند مورد بررسی قرار می‌دهیم: اصل این حدیث در منابع اهل سنت است و به نقل از آنها وارد کتابهای دعائی شیعه شده است. در منابع دعائی شیعه برای اولین بار توسط ابن طاووس (متوفای ۶۶۴ هـ- ق) در کتاب «إقبال الأعمال» روایت شده است. بسیاری از محدثین و فقهای شیعه و اهل سنت روایت فوق را ضعیف، ساختگی و غیر قابل اعتماد دانسته‌اند: علامه مجلسی: «در کتب ادعیه برای هر شب از ماه رجب نماز مخصوصی را ذکر کرده‌اند و چون سند معتبری ندارد دوست ندارم آنها را ذکر کنم اما به جهت آن که جداً مشهور است اجمالاً آنها را ذکر می‌کنم. برای هر یک از این نمازها ثواب فراوانی بیان شده که به دلیل غیر قابل اعتماد بودن سند، از ذکر آنها خود داری می‌کنم، و بعضی از نمازهای ذکر شده طولانی است و باید بین نماز مغرب و عشا خوانده شود و ناچار بعد از داخل شدن وقت نماز عشا خوانده می‌شود و این خالی از اشکال نیست، به این جهت و به دلیل عامی بودن سند، نماز لیلة الرغائب را در این رساله ذکر نکردم.» (زاد المعاد ص ۴۰) آیت الله فاضل لنکرانی: حکم به استحباب نماز لیلة الرغائب و روزه روز قبل از آن مشکل است. (جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۷۲) ابن جوزی از علمای اهل سنت: این حدیث به نام رسول خدا جعل شده است و ابن جهیم متهم به این جعل است که او را درغگو می‌دانند، و واضع این حدیث از بدعت گذاران است. (الموضوعات، ج ۲، ص ۱۲۶) نووی از علمای اهل سنت: نماز لیلة الرغائب بدعتی است زشت و ناپسند، بدعتی که نتیجه آن گمراهی و جهالت است و در آن امور غیر مشروع و ناپسند روشن و واضحی است، و گروهی از بزرگان علم حدیث کتابهای بسیاری در تقبیح و در گمراهی بودن کسی که این نماز را می‌خواند و کسی که آن را جعل کرده و این بدعت را گذاشته و در دلائل زشتی و بطلان این بدعت و گمراهی کسی که آن را انجام می‌دهد، نوشته‌اند. (شرح صحیح مسلم، ج ۸، ص ۲۰) با توجه به ضعیف و غیر قابل اعتماد بودن این حدیث نزد بسیاری از محدثین و فقهای شیعه و اهل سنت شکی در جعلی و ساختگی بودن حدیث «لیلة الرغائب» باقی نمی‌ماند. نگاهی اجمالی به متن حدیث:

ابن طاووس (ره) در اعمال ماه رجب می گوید: رسول خدا (ص) فرمودند: از اولین شب جمعه در ماه رجب غافل نشوید. زیرا شبی است که فرشتگان آن را «لیله الرغائب» می نامند. این نامگذاری به این جهت است که هنگامی که یک سوم از شب گذشت هیچ فرشته ای در آسمان ها و زمین نمی ماند مگر این که در کعبه و اطراف آن جمع می شوند. و خداوند ناگهان بر آنان وارد شده و می فرماید: ای فرشتگانم هر چه می خواهید از من درخواست کنید. فرشتگان عرض می کنند: حاجت ما این است که از روزه داران رجب درگذری. خداوند می فرماید: این کار را انجام دادم. سپس رسول خدا فرمود: کسی که روز پنجشنبه اول رجب را روزه گرفته و سپس بین نماز مغرب و عشا دوازده رکعت نماز بجا آورده هر دو رکعت به یک سلام و ... سپس رسول خدا فرمودند: قسم به کسی که جانم در دست اوست، هیچ مرد و زنی این نماز را بجا نمی آورد، مگر این که خداوند گناهان او را می بخشد حتی اگر گناهان او مثل کف روی دریا و به عدد شنها و به وزن کوه ها و به عدد برگهای درختان باشد، و روز قیامت هفتصد نفر از خویشان خود را که همگی سزاوار آتش باشند شفاعت می کند. (اقبال الأعمال، ج ۲، ص ۱۵۳) مخالفت حدیث «لیله الرغائب» با قرآن: به این جمله از حدیث توجه کنید: و خداوند ناگهان بر آنان وارد شده و می فرماید. آیا این به معنای تنزل شأن خداوند در حد مدیر و فرماندهای که ناگهان به نیروهای تحت فرمان خود سرکشی می کند نیست؟! آیا این به معنای نسبت جسمیت و مکان به خدا نیست؟! به این جمله از حدیث توجه کنید: «هیچ مرد و زنی این نماز را بجا نمی آورد، مگر این که خداوند گناهان او را می بخشد حتی اگر گناهان او مثل کف روی دریا و به عدد شنها و به وزن کوهها و به عدد برگهای درختان باشد، و روز قیامت هفتصد نفر از خویشان خود را که همگی سزاوار آتش باشند شفاعت می کند.» این قسمت از حدیث معنایی غیر از به تمسخر گرفتن عبادت و نماز و سوق دادن مردم به گناه و تجارت پیشگی در عبادت و بندگی خدا و ترویج دین مناسکی و دور شدن از روح عبادت و عمل صالح و حقیقت ایمان ندارد.

<https://chat.whatsapp.com/GxsilxYsZKA5ctYj15Ln0m>

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: در این موارد خوب است به این نکات توجه شود. یکی این که عموماً اعمال عبادی به صورت سینه به سینه بین مردم جاری می شود تا این که بالاخره مؤلفی آن را به نوشته درآورد و به این جهت نمی توان گفت که فلان شخص آن را جعل کرده. زیرا به راحتی کسی جعل او را نمی پذیرد، بخصوص که باید بین مردم جاری باشد. ثانیاً: این نوع احادیث، مثل احادیث فقهی نیست که فقهای شیعه و سنی نسبت به سند آن حساس باشند، مانند احادیث اخلاقی است. ثالثاً: آقایان در نظر به ثواب آن و نفی آن می توانند همین اشکال را به اعمالی که صحیح و دارای سند هم هست، بگیرند. در حالی که این اعمال را اگر کسی با مبانی توحیدی انجام دهد، حتماً به آن نتایج می رسد، وقتی به سوره ها و اذکار آن توجه شود، مثل سوره ی «قدر» و «توحید» و اذکار فوق العاده توحیدی بعد

از نماز. رابعاً: مگر ائمه به ما توصیه نفرموده‌اند اگر به قصد قربت چنین اعمالی را انسان انجام دهد، هرچند که از طرف معصوم هم صادر نشده باشد؛ مطابق گمان خود آن شخص خداوند به او جواب می‌دهد؟ به اعتبار آن که در حدیث قدسی فرمود: «أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي» من در گمان بنده‌ام هستم که نسبت به من دارد. موفق باشید